Vertalerstoelichting

Vertalerstoelichting: Cicero in duizendvoud: over het vertalen van de brieven ‘ad familiares’

20 oktober 2025, door Vincent Hunink

Vincent Hunink is een van de zeven vertalers van *Ik en Rome. Alle brieven*, de correspondentie van Cicero die voor het eerst compleet in het Nederlands verschijnt. We vroegen hem zijn vertaling toe te lichten. Lees over de lol van de brieven ‘ad familiares’ en de bonus van die aan secretaris Tiro.

- Lees ook vertalerstoelichtingen op de brieven van Cicero door Daan den Hengst, Jan Bloemendal en eindredacteur Piet Gerbrandy
- Lees ook ons interview met Vincent Hunink over zijn Tacitusvertaling
- Lees ook Huninks toelichting op zijn vertaling van Ignatius’ *Graan van God*
- Lees fragmenten uit de vertalingen van Cicero’s werk
  - *Ik en Rome. Alle brieven* (door Jan Bloemendal, Daan den Hengst, Vincent Hunink, Jip Lemmens, John Nagelkerken, Ramon Selles en Rogier van der Wal onder redactie van Piet Gerbrandy en Daan den Hengst)
  - *De kunst van het oud worden* (door Vincent Hunink)
  - *De republiek of de dood* (door John Nagelkerken)
  - *Vriendschap* (door Rogier van der Wal)
- Lees ook een fragment uit *Hoe je verkiezingen wint*, door zijn broer Quintus Tullius Cicero, opgenomen in de bundel (vertaling door Rogier van der Wal)

Een ideetje van uitgever Mark Pieters: de brieven van Cicero in vertaling. Wat, álle brieven van Cicero? Alle duizend? En dat zijn niet steeds kattenbelletjes, er zitten er ook bij waar de auteur vele, vele pagina’s doorgaat. Een vertaling van al die brieven? Een monsterproject! Dus iets wat op voorhand alleen een teamonderneming kon worden.

Intussen al jaren geleden, nog vóór corona, werd een team samengesteld en volgden de eerste bijeenkomsten. Belangrijke kwestie: welke vertaler zou wat gaan doen? Het staat me nog levendig voor ogen hoe één van de vertalers ruimhartig zei dat voor hem echt alles goed was, ze mochten hem een pensum naar believen opgeven. Maar echt, alleen boek 13 van de brieven ‘Aan Vrienden en Bekenden’ (*ad familiares*) wilde hij beslist níet. Want dat boek, een verzameling van aanbevelingsbrieven, leek hem toch werkelijk al te saai. In een impuls zei ik dat ik dan uitgerekend dat boek 13 wél wilde. De andere vertalers leek de zaak niet bijzonder te boeien, en er volgde geen andere claim op *Ad familiares* 13. Zo ging dat deel naar mij.

Waarom had ik dat gezegd? Uit een soort tegendraadsheid, zeker, maar ook vanuit een soort zin voor vertalers-avontuur. Juist wat vervelend of moeilijk lijkt vind ik ‘uitdagend’, als dat woord nog mag worden gebruikt.

Ik werd rijkelijk beloond. Het werk aan boek 13 was een van de leukste onderdelen van mijn bijdragen aan het project. Juist door de focus op één soort brieven kreeg ik oog voor de kleine, subtiele verschillen tussen de teksten. Soms is een aanbeveling van Cicero een soort opdracht aan een ondergeschikte (‘doe jij eens even dit of dat voor die en die’). Maar het kan ook de vorm krijgen van een nederig verzoek (‘zou jij heel misschien, alsjeblieft, omdat ik het je vraag...?’). Er zijn aanbevelingen bij waaruit een gevoel van schaamte of schuld spreekt, en soms gaat het vooral om de relatie tussen Cicero en de aangesproken persoon.

Het was een plezier om al die nuances te laten doorklinken in het Nederlands. Dat geduchte boek 13 verveelde, letterlijk, geen moment. Op mijn beurt kreeg ik weinig verslagen van politieke gebeurtenissen te vertalen. Gelukkig, dacht ik, want die leken mij dan weer erg saai. Al zou dat in de praktijk vermoedelijk ook best

zijn meegevallen. Want het is waar wat mijn oude *Doktorvater* ooit zei: ‘Alles wat je goed bestudeert wordt vanzelf interessant.’

Ook heel leuk in ‘mijn’ teksten was het boek 16 uit de eerder genoemde collectie. Dat is het laatste antieke Cicero-brievenboek, waaraan maar weinig lezers toe komen. Het bevat brieven aan zijn secretaris Tiro: de man die na Cicero’s dood vermoedelijk zorg droeg voor de verzamelde correspondentie. Sympathiek dat Tiro zichzelf helemaal achteraan zette. En de brieven aan hem zijn warm en persoonlijk. Wie blijft doorlezen tot het eind van het dikke boek krijgt dus een mooie bonus.

Vincent Hunink vertaalt (overwegend) uit het Latijn en kreeg daarvoor de Prijs van het Nederlands Letterenfonds. Hij vertaalde werk van Cicero, Seneca, Augustinus, Plinius, Sallustius, Petronius, Caesar, Cato, Eutropius, Apuleius.